

Kancelaria Prawna „Świeca i Wspólnicy” sp.k.

ul. Bagatela 11 lok. 3

00-585 Warszawa

reprezentowana przez komplementariusza

radcę prawnego Jacka Świecę

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH

Wpłynęło dnia 12.11.2015 Ugu

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich

V Zespół Prawa Administracyjnego i

Gospodarczego

Aleja Solidarności 77

00-090 Warszawa

Wniosek w sprawie podjęcia czynności

Szanowny Panie Rzeczniku,

Niniejszym, działając na **zasadzie art. 11 pkt 1** ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2014 r. poz. 1648 t.j. dalej „Ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich” lub „Ustawa” lub „ustawa o RPO”), **wnoszę o podjęcie przez Rzecznika Praw Obywatelskich niżej omówionych interwencji** we wskazanych w niniejszym piśmie sprawach, w szczególności zwracając uwagę, iż Rzecznik Praw Obywatelskich korzysta z tych samych uprawnień co prokurator (zob. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego - Ośrodek Zamiejscowy w Białymstoku z dnia 1 lipca 1999 r. SA/Bk 208/99).

Wskazuję niniejszym, iż, jak słusznie wskazuje się w literaturze przedmiotu, wszystkie organy, dla których przecież jednym z naczelnych obowiązków jest przestrzeganie i realizacja praw i wolności obywateli, mogą być przez Rzecznika kontrolowane (zob. A. Filipowicz, Rzecznik Praw Obywatelskich a administracja, PiP 1988/2/18-30).

W związku z powyższym:

1. Działając na zasadzie art. 12 w zw. z art. 13 ust. 1 RPO zwracam się z wnioskiem o **samodzielne przeprowadzenie postępowanie wyjaśniającego w sprawie dopuszczenia do obrotu na terenie RP pojazdów z grupy Volkswagen wyposażonych w silnik o zapłonie samoczynnym (silnik wysokoprężny, silnik**

Diesla) wyprodukowanych w latach 2009-2015, które to pojazdy emitują do atmosfery szkodzące substancje w ilości wielokrotnie przekraczającej dopuszczalne limity; w niniejszej sprawie ewidentnie do czynienia mamy z naruszeniem wolności i praw człowieka (art. 8 ustawy), w której to sytuacji Rzecznik ma obowiązek podjęcia sprawy i odpowiedniej reakcji (zob. J. Świeca, Ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich. Komentarz, Warszawa 2010, s. 121).

2. Na podstawie art. 14 pkt 4 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich zwracam się z wnioskiem o **rozważenie doprowadzenia do wszczęcia lub przynajmniej wzięcia udziału w postępowaniu karnym i postępowaniu cywilnym przeciwko spółkom grupy Volkswagen i osobom odpowiedzialnym za wskazane niżej naruszenia.**

UZASADNIENIE

Na wstępie pragnę zwrócić uwagę, iż, jak słusznie zauważa się w orzecznictwie, „zasada zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa opiera się na pewności prawa, a więc takim zespole cech przysługujących prawu, które zapewniają jednostce bezpieczeństwo prawne; umożliwiają jej decydowanie o swoim postępowaniu w oparciu o pełną znajomość przesłanek działania organów państwowych oraz konsekwencji prawnych, jakie jej działania mogą pociągnąć za sobą. Jednostka winna mieć możliwość określenia zarówno konsekwencji poszczególnych zachowań i zdarzeń na gruncie obowiązującego w danym momencie systemu jak też oczekiwać, że prawodawca nie zmieni ich w sposób arbitralny. Bezpieczeństwo prawne jednostki związane z pewnością prawa umożliwia więc przewidywalność działań organów państwa, a także prognozowanie działań własnych.¹

Zgodnie z art. 1 pkt. 3 Ustawy „w sprawach o ochronę wolności i praw człowieka i obywatela Rzecznik bada, czy skutek działania lub zaniechania organów, organizacji i instytucji, obowiązanych do przestrzegania i realizacji tych wolności i praw, *nie nastąpiło naruszenie prawa, a także zasad współżycia i sprawiedliwości społecznej*”. Odwołując się zatem do wskazywanego przepisu należy poprzeć argumentację również stanowiskiem doktryny. W literaturze przedmiotu stanowi wprost, iż rzecznik stoi na straży wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP oraz w innych aktach normatywnych.

¹

Zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 czerwca 2000 r. (P 3/00, OTK 2000, Nr 5, poz. 138)

Tak szeroko zakreślone spektrum działania RPO umożliwia mu w praktyce interwencję w każdej sprawie. Najistotniejszym aktem prawnym określającym fundamentalne prawa ludzkie i obywatelskie jest oczywiście Konstytucja RP.² Ponadto zakres kontroli Rzecznika nie ogranicza się do badania przypadków naruszeń praw, ale zgodnie z art. 1 ust. 3 ustawy *in fine*, także naruszeń zasad współżycia społecznego i sprawiedliwości społecznej. Zasady te mają charakter korygujący i łącznie z kryterium legalności wyznaczają zakres kontroli Rzecznika w sprawach o ochronę wolności i praw człowieka i obywatela.³

Nadto, w zakresie kroków planowanych przez polskich konsumentów przedsiębiorców, pragnę wskazać co następuje.

Spółki Grupy Volkswagen Aktiengesellschaft z siedzibą w Wolfsburgu należą do niemieckiego koncernu motoryzacyjnego z siedzibą w Wolfsburgu w Dolnej Saksonii założonego dnia 28 maja 1937 roku. Posiada on 48 zakładów produkcyjnych na całym świecie, działa w 154 państwach za pośrednictwem 175 spółek, w tym w Polsce pod firmą Volkswagen Motor Polska Sp. z o.o.

W dniu 18 września 2015 roku ujawniona została tzw. „afery Volkswagena” („afery spalinowa”, „Dieselgate”). Agencja Ochrony Środowiska Stanów Zjednoczonych (EPA) wydała zawiadomienie o naruszeniu ustawy o czystym Powietrzu (Clean Air Act) przez spółki grupy Volkswagen, polegające na celowym instalowaniu specjalnego oprogramowania komputerowego w samochodach produkowanych seryjnie w zakładach Grupy Volkswagen, służącego do manipulowania wynikami pomiarów emisji z układu wydechowego do atmosfery. Oprogramowanie instalowane było bez wiedzy odbiorców, zarówno hurtowych jak i detalicznych oraz nie było ujawniane w dokumentacjach technicznych przedkładanych organom regulacyjnym, certyfikującym i kontrolnym w żadnym z państw, w których Grupa Volkswagen produkuje albo sprzedaje pojazdy samochodowe. Dodatkowo, Volkswagen AG deklarował publicznie i zamieszczał w dokumentach sprzedaży oraz w swoich materiałach reklamowych i katalogach zaniżone, a przez to nieprawdziwe, informacje o poziomie emisji do atmosfery substancji niebezpiecznych z układów wydechowych samochodów produkowanych i sprzedawanych pod swoimi markami. W warunkach rutynowego badania kontrolnego pojazdów, które przeprowadzane są co do zasady w stacjach diagnostycznych, specjalnie zainstalowane oprogramowanie wykazywało wyniki znacznie niższe niż w warunkach normalnej eksploatacji samochodów w ruchu drogowym. Wyniki uzyskiwane w

² Świeca Jacek, Ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich. Komentarz, C.H.Beck, Warszawa 2010, s. 13

³ Świeca Jacek, Ustawa o Rzeczniku Praw Obywatelskich. Komentarz, C.H.Beck, Warszawa 2010, s. 64

warunkach stacjonarnych zawsze mieściły się w dozwolonych granicach norm emisji i były wielokrotnie niższe od emisji rzeczywistych i deklarowanych przez Volkswagen AG. Według zawiadomienia EPA emisja tlenków azotu (NOx) stwierdzona w warunkach normalnego ruchu samochodów dopuszczonych do ruchu pod markami grupy Volkswagen nawet czterdziestokrotnie przekraczała wartości określone w normach.

Dowód:

- 1) Opinia z dnia 15 października 2015 r. wydana przez Zespół Rzeczoznawców samochodowych, maszyn i urządzeń Automobilklub Nowy Świat Sp. z o.o.;

Obecnie potwierdzone zostały już przez Volkswagen AG informacje dotyczące **manipulowania wskaźnikami emisji spalin w samochodach produkowanych przez koncern**.auta te są nie tylko wadliwe, ale przede wszystkim niezgodne z homologacją, co uniemożliwia użytkowanie ich zgodnie z obowiązującym prawem. Samochód niespełniający norm dotyczących poziomu emisji tlenków azotu nie może być legalnie ani sprzedany, ani kupiony. Dnia 22 września 2015 r. VW poinformował, że analogiczne oprogramowanie zostało zainstalowane w sumie w ok. 11 milionach aut wyposażonych w silniki diesla typu EA 189 sprzedawanych na całym świecie. **Na polski rynek trafiło około 140 tys. pojazdów z systemem manipulującym poziomem emisji NOx i są to m.in.⁴:**

- 1) Audi: A1, A3, A4, A5, A6, Q3, Q5, TT – 12.049 pojazdów;

⁴ https://uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=11938 (dostęp: 10 listopada 2015 r.);
<http://www.polskieradio.pl/42/3168/Artykul/1509776,Czy-klientom-Volkswagena-nalezy-sie-odszkodowanie> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);
<http://www.tvp.info/22013897/znamy-skale-afery-volkswagena-w-polsce-chodzi-o-ok-140-tys-aut> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);
<http://moto.onet.pl/aktualnosci/volkswagen-potwierdza-w-polsce-jest-140-tys-wadliwych-modeli/7x88xf> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);
<http://www.tvp.info/21799452/kolejne-samochody-volkswagena-podejrzane-koncern-falszowal-wyniki-takze-w-dostawczakach> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);
<http://tvn24bis.pl/ze-swiata,75/audi-afery-spalinowa-dotyczy-ponad-2-mln-naszyc-aut,581000.html> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);
<http://tvn24bis.pl/tech-moto,80/w-ue-skandal-z-emisja-spalin-dotyczy-8-mln-samochodow-volkswagena,583197.html> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);
<http://www.rmfm24.pl/fakty/polska/news-polska-bedzie-sie-domagac-zeby-volkswagen-za-darmo-naprawil-,nld,1898937> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);
http://superauto24.se.pl/moto-news/silniki-ea-189-jednostki-napedowe-20-tdi-w-jakich-modelach-byly-montowane_686050.html (dostęp: 10 listopada 2015 r.);
<http://www.tdt.pl/homologacja-pojazdow.html> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);
<http://info.volkswagen.com/pl/pl/home?tab=check-own-car> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

- 2) Volkswagen: Golf, Scirocco, Jetta, Beetle, Passat, Tiguan, T5 – 66.870 pojazdów;
- 3) Skoda: Octavia, Superb, Yeti – 58.890 pojazdów;
- 4) Seat: Leon, Altea, Exeo – 3.694 pojazdów;

Dowód:

- 2) Oświadczenie prasowe złożone przez Biuro Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów;

Lista silników TDI Volkswagena o kodzie EA189⁵

Silnik	Moc silnika	Oznaczenie	Dane techniczne
1.2 TDI CR	75 KM (55 kW)	CFWA	1199 cm ³ , R3, 12V, DOHC, common rail, turbosprężarka
1.6 TDI CR	75 KM (55 kW)	CAYA	1598 cm ³ , R4, 16V, DOHC, common rail, turbosprężarka
1.6 TDI CR	90 KM (66 kW)	CAYB	1598 cm ³ , R4, 16V, DOHC, common rail, turbosprężarka
1.6 TDI CR	105 KM (77 kW)	CAYC	1598 cm ³ , R4, 16V, DOHC, common rail, turbosprężarka
2.0 TDI CR	110 KM (81 kW)	CBDC, CFHA, CFHF	1968 cm ³ , R4, 16V, DOHC, common rail, turbosprężarka
2.0 TDI CR	120 KM (88 kW)	CAGC	1968 cm ³ , R4, 16V, DOHC, common rail, turbosprężarka
2.0 TDI CR	140 KM (103 kW)	CFHC, CBEA, CBAB, CFFB, CBDB, CJAA	1968 cm ³ , R4, 16V, DOHC, common rail, turbosprężarka

⁵ <http://dailydriver.pl/porady/technika/silniki-tdi-volkswagena-ktore-nie-spelniaja-norm-spalin/> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

2.0 TDI CR	143 KM (105 kW)	CAGA	1968 cm ³ , R4, 16V, DOHC, common rail, turbosprężarka
2.0 TDI CR	170 KM (125 kW)	CBBB, CFJA, CFGB, CEGA, CAHA	1968 cm ³ , R4, 16V, DOHC, common rail, turbosprężarka
2.0 TDI CR	177 KM (130 kW)	CGLC	1968 cm ³ , R4, 16V, DOHC, common rail, turbosprężarka
2.0 TDI CR	180 KM (132 kW)	CFCA	1968 cm ³ , R4, 16V, DOHC, common rail, dwie turbosprężarki

W wielu krajach świata, w tym w Niemczech, Włoszech i Hiszpanii⁶, wszczęte zostały postępowania karne mające na celu dogłębne wyjaśnienie kwestii manipulowania pomiarami emisji tlenków azotu oraz ukaranie osób dopuszczających się oszustw i fałszerstw w tym zakresie. Kolejny aspekt stanowią potencjalne administracyjne kary pieniężne grożące koncernowi Volkswagen, które w samych Stanach Zjednoczonych mogą sięgnąć nawet 18 mld dolarów⁷. Sprawa wzbudza ogromne zainteresowanie mediów na całym świecie⁸.

⁶<http://forsal.pl/artykuly/895862,wloska-prokuratura-wszczela-dochodzenie-ws-volkswagena.html>

(dostęp: 10 listopada 2015 r.);

<http://www4.rp.pl/Motoryzacja/310089889-Policja-w-siedzibie-Volkswagena.html> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

<http://www.manóslimpas.es/index.php/noticias/13-corrupcion/1263-manóslimpas-presenta-querella-contra-seat-audi-y-volkswagen> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

⁷<http://wyborcza.biz/biznes/1,100896,18863324,volkswagen-moze-zaplatc-18-5-mld-dol-za-przekret-ze-spalinami.html> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

<http://www.dw.com/pl/volkswagen-oszukiwa%C5%82-w-usa-koncernowi-grozi-gigantyczna-kara/a-18724634> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

<http://biznes.interia.pl/wiadomosci/news/koncernowi-volkswagen-grozi-nawet-18-miliardow-dolarow-kary,2165581,4199> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

<http://epoznan.pl/news-news-61299->

Poznan_VW_ukrywa_rzeczywisty_wplyw_na_srodowisko_rozbudowanego_zakladu (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

<http://www.ekologia.pl/wiadomosci/srodowisko/volkswagen-truje-takze-w-polsce,20878.html> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

⁸ Reuters: <http://www.reuters.com/subjects/volkswagen-scandal> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

The Telegraph: <http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/industry/11884260/European-stock-markets-set-to-open-lower-as-VW-emissions-fallout-deepens-LIVE.html> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

W reakcji na kolejne doniesienia rząd Niemiec zapowiedział skontrolowanie poziomu emisji spalin i zużycia paliwa we wszystkich samochodach marek Volkswagen, Skoda, Audi i Seat, zarówno napędzanych silnikami Diesla, jak i silnikami benzynowymi⁹.

W tym miejscu wskazać należy, iż zgodnie z obowiązującymi przepisami krajowymi i unijnymi, wprowadzenie na rynek polski każdej marki i typu samochodu poprzedzone musi być uzyskaniem świadectwa homologacji wystawionego przez uprawnioną placówkę badawczą. Zgodnie z treścią ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. t.j. z 2012, poz. 1137 z późn. zm.) Dyrektor Transportowego Dozoru Technicznego jest organem właściwym do wykonywania czynności związanych z homologacją pojazdów, przedmiotu ich wyposażenia lub części (Rozdział 1a Prawa o ruchu drogowym), dopuszczeniem jednostkowym pojazdu (Rozdział 1b Prawa o ruchu drogowym) oraz dopuszczeniem indywidualnym WE pojazdów (Rozdział 1c Prawa o ruchu drogowym).

Po zakończeniu przygotowania do produkcji nowego typu samochodu producent zwraca się do władz homologacyjnych z wnioskiem o przebadanie przygotowywanego do sprzedaży samochodu i sprawdzenie czy jego parametry odpowiadają wymaganiom zawartym w normach i dyrektywach Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz Unii Europejskiej. Do wniosku dołączona jest dokumentacja techniczna oraz specyfikacja urządzeń i oprogramowania znajdującego się w pojeździe przedstawionym do badań homologacyjnych. Po zakończeniu badań (z wynikiem pozytywnym) władze homologacyjne wystawiają dla producenta (nie samochodu) dokument Świadectwo Homologacyjne, w którym potwierdzone zostaje, iż poddane badaniom samochody spełniają wymagania obowiązujących przepisów. Na podstawie uzyskanego świadectwa homologacji

BBC: <http://www.bbc.com/news/business-34373637> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

The Guardian: <http://www.theguardian.com/money/2015/sep/24/volkswagen-emission-scandal-how-it-affects-you> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

Bloomberg Business: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-09-19/vw-clean-diesel-scheme-exposed-as-u-s-weighs-criminal-charges> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

New York Post: <http://nypost.com/2015/09/22/schneiderman-launches-investigation-into-volkswagen/> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

USA Today: <http://www.usatoday.com/story/opinion/2015/09/21/volkswagen-clean-diesel-epa-emissions-editorials-debates/72594004/> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

China Daily: http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/motoring/2015-09/25/content_21978750.htm (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

⁹<http://wyborcza.biz/biznes/1,100896,19140199,berlin-zapowiada-totalna-kontrola-aut-volkswagena.html> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

<http://gosc.pl/doc/2802264.VW-Spalinowe-przekrety-nie-tylko-w-dieslach> (dostęp: 10 listopada 2015 r.);

producent wystawia, do każdego wyprodukowanego samochodu certyfikat zgodności, w którym potwierdza, że każdy wyprodukowany samochód zgodny jest (odnośnie do cech konstrukcyjnych i funkcjonalnych) z egzemplarzami samochodów, które były badane podczas homologacji. Certyfikat zgodności dołączony do każdego wyprodukowanego samochodu, wraz z przedmiotowym autem, trafia do salonu dealera, gdzie po sprzedaży otrzymuje go nabywca. Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, certyfikat zgodności jest niezbędnym dokumentem do dopuszczenia samochodu do ruchu i zarejestrowania go w powiatowym wydziale komunikacji i na tym kończy się jego funkcja. Od rzeczonej daty jedynym dokumentem dopuszczającym pojazd do ruchu jest dowód rejestracyjny i książka pojazdu. Wszystkie kolejne przerejestrowania samochodu odbywają się na podstawie dowodu rejestracyjnego.

Ujawnione oraz potwierdzone przez kierownictwo spółek Grupy Volkswagen fakty, odnoszące się do stosowania fałszującego wyniki oprogramowania pozwalają stwierdzić, że samochody Grupy VW wyposażone w silnik wysokoprężny wyprodukowany w latach 2009-2014, nie spełniają (we wszystkich rodzajach eksploatacji – badaniach testowych i jeździe w ruchu drogowym) norm toksyczności spalin w zakresie tlenków azotu NOx obowiązujących w okresie ich produkcji. Ponadto, w przedmiotowych pojazdach zastosowano (również w sposób niejawni) oprogramowanie niewykazane w specyfikacji urządzeń i oprogramowania, załączonych do dokumentacji homologacyjnej (potwierdza to oficjalne pismo Agencji Ochrony Środowiska Stanów Zjednoczonych z dnia 18 września 2015 r., w którym stwierdzono, że oprogramowanie, zmieniające ustawienia pracy silnika podczas testów na toksyczność spalin, nie było wyspecyfikowane w dokumentacji załączonej do badań).

Konieczne jest zbadanie, czy konsumenci mogli być wprowadzeni w błąd. Przeanalizować należy m.in. materiały reklamowe dotyczące pojazdów z wadliwym systemem sterowania emisją spalin. Dokonać należy także czynności sprawdzających, czy zawierały one informacje dotyczące poziomu emisji tlenu azotu lub szczególnych właściwości w zakresie stopnia emisji spalin (np. deklaracje przyjazności dla środowiska).

Reasumując należy wskazać, iż zgodnie z doktryną: „przesłanką działania Rzecznika, a także jednym z fundamentów funkcjonowania jego urzędu, jest stanie na straży wolności i praw człowieka i obywatela. Dotyczy to także wolności i praw innych podmiotów, które biorą aktywny udział w szeroko rozumianym obrocie prawnym i gospodarczym, jak też życiu społecznym, zawodowym, funkcjonowaniu ekonomicznym. Rzecznik powinien reagować

wówczas, gdy określone normy są naruszane, lub zachodzi podejrzenie ich naruszenia. Działanie Rzecznika wiązać się musi także z takimi sytuacjami, w których zachodzi jedynie ich zagrożenie. Ponieważ wolności i prawa obywatelskie są jedynie ogólnie nakreślonymi naczelnymi zasadami, nie sposób oceniać w oderwaniu do konkretnych aktów prawnych regulujących daną materię. **Stąd też należy wywieść wniosek, iż Rzecznik powinien reagować w każdej sytuacji, w której dochodzi do naruszenia prawa**¹⁰.

W związku z powyższym wnoszę jak w *petitum*.

2 wyrażam / szacunku

Jacek Świeca

radca prawny

Załączniki:

1. Odpis aktualny z KRS;
2. Opinia z dnia 15 października 2015 r. wydana przez Zespół Rzeczników samochodowych, maszyn i urządzeń Automobilklub Nowy Świat Sp. z o.o.;
3. Oświadczenie prasowe złożone przez Biuro Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów;